

Κατὰ τὰς πιθανωτέρας ἐκδοχάς οἱ Βογόμελοι προήλ-
θον ἐκ τῆς αἵρέσεως τῶν Εὐχιτῶν ἢ Ἐνθουσιαστῶν ἀνα-
φανέντων κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα ἐν Θράκῃ. Οἱ Εὐχίται
οὗτοι δὲν ἀποκλείεται νὰ σχετίζωνται πρὸς ἀρχαιότερους
Εὐχίτας ἢ Μασσαλιανούς ἀκμάσαντας κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα.
Πάντως οἱ Βογόμελοι θεωροῦνται ὡς προελθόντες ἐκ τῶν
Εὐχιτῶν τοῦ ΙΑ' αἰῶνος.

Ἡ αἵρεσις τῶν Εὐχιτῶν ἢ ἐνθουσιαστῶν ἀνεφάνη ἐν
Θράκῃ κατὰ τὰς ἀρχάς τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Θεωροῦνται δὲ οὖ-
τοι λείψανα τῶν ἀρχαίων Εὐχιτῶν ἢ Μασσαλιανῶν τοῦ Δ'
αἰῶνος. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῶν
πρώτων αἰῶνων ἔχομεν δύο εἶδη αἰρετικῶν καλουμένων
Μασσαλιανῶν ἢ Εὐχιτῶν. Ἐκ τούτων οἱ μὲν ἤκμασαν
κατὰ τοὺς χρόνους τῆς πάλης τῶν δύο θρησκευμάτων,
τοῦ Ἐθνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐν Συρίᾳ καὶ Με-
σοποταμίᾳ. Ἡ ὄνομασία **Μασσαλιανοὶ** εἶνε ἐξελληνι-
σμός τῆς συριακῆς λέξεως mazlim = εὐχίτης καὶ σημαίνει
τὸν εὐχόμενον, τὸν θεοσεβῆ. Οἱ Μασσαλιανοὶ οὗτοι εἶχον
γενικὰς καὶ ἀορίστους θρησκευτικὰς δοξασίας. Ἐπίστευον
μὲν εἰς τὸν ἕνα Θεόν, παρεδέχοντο ὅμως καὶ τὴν ὑπαρ-
ξιν τῶν Ἐθνικῶν θεῶν. Οἱ Μασσαλιανοὶ οὗτοι φαίνεται
ὅτι ἤκμασαν κατὰ τὰ τέλος τοῦ γ' καὶ ἀρχὰς τοῦ δ'
αἰῶνος.

Ἄλλοι Μασσαλιανοὶ εἶνε ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἤκμασαν
κατὰ τὴν αὐτὴν περίου ἐποχὴν ἢ ὀλίγον βραδύτερον
κατὰ τὸν δ' αἰῶνα ἐν Συρίᾳ καὶ Ἀρμενίᾳ. Οὗτοι συνί-
στων ὡς μόνον μέσον καταπολεμηθείας τοῦ πονηροῦ
πνεύματος τὴν προσευχὴν. Αὗτοι ἠνοῦντο τὸ ἀναγκαῖον
τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, καὶ ἦσαν οἱ πλείστοι ἐξ αὐτῶν μο-
ναχοὶ καὶ ἐθεώρουν ἀμάρτημα τὴν ἐργασίαν καὶ περιώ-
δουον ἐπαιτοῦντες καὶ μὴδὲν ἔχοντες ἰδικόν τους. Σὺν τῷ
χρόνῳ περιέπεσον εἰς τὸν μωσαϊκισμόν καὶ περιεφρόνου
ὅλα τὰ μέσα τῆς χάριτος. Οἱ Μασσαλιανοὶ οὗτοι ἢ Εὐχί-
ται καταδιωχθέντες ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Φλα-
βιανοῦ διεσκορπίσθησαν καὶ ἔζων εἰς τὴν ἀφάνειαν κρυ-
πτόμενοι εἰς μοναστήρια καὶ ἐρήμους τόπους, ὁπότε κατὰ
τὸν ΙΑ' αἰῶνα ἐνεφανίσθησαν ἐν Θράκῃ ἀλλὰ μὲ τροπο-
ποιημένας τὰς δοξασίας των.

Οἱ Εὐχίται τοῦ ΙΑ' αἰῶνος λέγονται οὕτω διότι ἀπέρ-
ριπτον τὴν κοινὴν λατρείαν καὶ εἶχον ἰδίας μυστικὰς
εὐχάς. Ἐπειδὴ δὲ λέγονται Εὐχίται, καλοῦνται ὑπὸ τινῶν
συγχρόνων χρονογράφων μὲ τὸ συριακὸν ὄνομα τῶν ἀρ-
χαίων Εὐχιτῶν δηλαδὴ Μασσαλιανοί. Ὀνομάζονται δὲ
καὶ Ἐνθουσιασταὶ διότι κατὰ τὰς ὥρας τῆς λατρείας
των κατελαμβάνοντο ὑπὸ εἴδους τινός θρησκευτικοῦ ἐν-
θουσιασμοῦ. Πολλὰ περὶ τῶν Εὐχιτῶν τοῦ ΙΑ' αἰῶνος μαρ-
τυροῦμεν παρὰ τοῦ Μιχ. Ψελλοῦ. Οἱ Εὐχίται οὗτοι βάσιν τῆς
αἵρέσεως αὐτῶν εἶχον κρᾶμα δυαδισμού καὶ μονοθεϊσμοῦ.
Παρεδέχοντο δύο ἀρχὰς ἀντιμαχομένας πρὸς ἀλλήλας,

Ἀρχιμ. Νικόλαος
Ἀνδρέου Μεταξῆ
Δ. Θ. Κ. Α. Γ. Γ. Γ.
Ὁ Βογόμελος

Ἀθήναι 1936
σ. 15-20

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

45
Τὸ ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν Βογομίλων εἶνε μίγμα ἀρ-
χαιότερων αἱρέσεων καὶ ἰδίᾳ τῶν Εὐχιτῶν ἢ Ἐνθουσια-
στῶν τοῦ ΙΑ' αἰῶνος φαίνεται ἐξ ἀπλῆς συγκρίσεως τῆς
διδασκαλίας τῶν Βογομίλων πρὸς ἐκείνην τὴν τῶν Εὐχι-
τῶν. Ἡ διδασκαλία τῶν Εὐχιτῶν ἢ Ἐνθουσιαστῶν εἶνε
κρᾶμα μονοθεϊσμοῦ καὶ δυαδισμοῦ. Ὁ εἷς Θεὸς καὶ Πατὴρ
κατὰ τοὺς Εὐχίτας, ὁ κύριος τοῦ σύμπαντος κόσμου ἔχει
δύο υἱούς, τὸν **Σαταναήλ** πρεσβύτερον καὶ τὸν **Χριστὸν**
νεώτερον. Τὸ ὅμοιον παρεδέχοντο καὶ ἐδίδασκον καὶ οἱ
Βογόμιλοι μὲν τινα τροποποιήσιν. Ἡ δοξασία αὕτη τῶν τε
Εὐχιτῶν καὶ τῶν Βογομίλων ἔχει κοινὸν ἐκ τοῦ ἀρχαίου
Παρσισμοῦ τὴν διδασκαλίαν ὅτι δύο ἀρχαὶ ὑπάρχουν ἐν
τῷ κόσμῳ, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι
καὶ οἱ Εὐχίται καὶ οἱ Βογόμιλοι τὰς συνάπτουν εἰς μίαν
πηγὴν τὸν Θεὸν Πατέρα. Τοιουτοτρόπως δὲ τὸ δόγμα τῶν
ἔχει μονοθεϊστικὴν μορφήν.

— 20 —

τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. Ὑπεράνω ὅμως τῶν δύο τούτων
ἀντιμαχομένων ἀρχῶν ἔχει τὸν θρόνον τοῦ αἰώνιου τι
ἀρχικόν ὄν (Ζερβάν) ἐκ τοῦ ὁποίου ἀμφότεραι αἱ ἀρχαὶ
ἐκείναι ἐξῆλθον. Ὁ Θεὸς πατὴρ κατὰ τοὺς Εὐχίτας ἢ
Ἐνθουσιαστὰς τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, εἶνε κύριος τοῦ σύμπαντος
κόσμου, ἔχει δὲ δύο υἱούς. Ὁ πρεσβύτερος υἱὸς λέγε-
ται **Σαταναήλ** καὶ εἶνε κύριος τῶν ἐπιγείων, ὁ δὲ νεώ-
τερος εἶνε ὁ **Χριστὸς** καὶ ἀρχὴ τῶν ἐπουρανίων. Μερι-
κοὶ ἐκ τῶν Εὐχιτῶν ἐτίμων ἀμφότερους τοὺς υἱούς διότι
ἐπίστευον ὅτι ἂν καὶ διακρίνεται ἐχθρικός πρὸς ἀλλήλους,
μέλλουσι ποτὲ νὰ ἐνωθῶσι ἀπὸ εἰναι μίῳ ἐνός καὶ τοῦ
αὐτοῦ Πατρός. Ἄλλοι ἐτίμων μόνον τὸν νεώτερον υἱόν
ἐπειδὴ εἶνε κύριος τῶν ἐπουρανίων προσέχοντες ὅμως νὰ
μὴ περιφρονοῦν τὸν πρεσβύτερον διὰ νὰ μὴ τοὺς βλά-
ψῃ. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἐτίμων μόνον τὸν πρεσβύτερον υἱόν
ὅστις τὰ πάντα τόσον καλῶς διέταξε, ὥστε ὁ νεώτερος
φθονεῖ αὐτὸν καὶ ἔνεκα τοῦ φθόνου φέρει εἰς τὴν γῆν
σεισμούς, χάλαζαν καὶ λοιμούς. Οἱ Εὐχίται ἠσχολοῦντο
πολὺ εἰς τὴν μαγείαν καὶ τὴν **θεουργίαν** δηλαδὴ μα-
γείαν δι' ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ. Ἐπίσης
εἶχον ἀντινομικὰς τάσεις καὶ διέπραττον ὄργια. Οἱ Εὐχί-
ται φαίνεται ὅτι εἶχον ἀρτίαν ὀργάνωσιν. Κατὰ τὸν Ψελ-
λὸν ἀπέδιδον εἰς τοὺς προεστῶτας προσηγορίας τῶν ἀπο-
στόλων. Ὅπως δὲ δὲν γνωρίζομεν λεπτομερῶς καὶ ἀκρι-
βῶς τὰ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς αἱρέσεως ταύτης, οὕτω δὲν
γνωρίζομεν καὶ τὰ περὶ τοῦ τέλους αὐτῆς. Διὰ τοῦτο
συμπεραίνομεν ὅτι οἱ Βογόμιλοι εἶνε μετερρυθμισμένη ἀνα-
νέωσις τῆς αἱρέσεως τῶν Εὐχιτῶν ἢ Ἐνθουσιαστῶν. Τοι-
ουτοτρόπως ἐνῶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΑ' αἰῶνος καὶ τὰς
ἀρχὰς τοῦ ΙΒ' οἱ Εὐχίται δὲν δίδουν σημεῖα ζωῆς, αἴφνης
κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος παρουσιάζονται μὲ νέον
ὄνομα καὶ διδασκαλίαν πλέον συστηματοποιημένην καὶ
ἐπηρεξημένην. Καὶ οὗτοι εἶνε οἱ Βογόμιλοι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΑΙΣΙΩΝ